

Populizam slab, desnoga ni nema

Knjiga tandema Šalaj-Grbeša mogla bi potaknuti i druge istraživače u Hrvatskoj da taj sve utjecajniiji politički i društveni fenomen nastave istraživati

Tihomir PONOŠ

Dobar, loš ili zao? - populizam u Hrvatskoj, autora Berte Šalaja i Marijane Grbeše u nakladi Tim pressa prva je cjelovitija knjiga o fenomenu političkog populizma napisana iz tasterature domaćih politologa. Već sama ta činjenica je ograničavajući i ohrabrujući faktor.

Ograničavajući jer je jasno da prvijenac naprosto nema dubinu kakvu bi imao tko zna koji rad u nizu (obično je široj publici potrebno rastumačiti osnovne pojmove, napraviti barem kroki fenomena) već je više riječ o preglednom članku na 270 stranica, a ohrabrujući jer je nadati se da će knjiga tandema Šalaj-Grbeša potaknuti i druge istraživače u Hrvatskoj da taj politički i društveni fenomen, sve utjecajniiji, nastave istraživati, dograđuju i poboljšavaju metodologiju. Autori su se odlučili za inkluzivan pristup populizmu što znači da ga promatraju i kao stil, ponajprije komunikacijski, i kao političku ideologiju.

Rezultat istraživanja provedenih u Hrvatskoj jest, kolikogod se o populizmu u javnosti govorilo, da je populizam u Hrvatskoj slab, po čemu je Hrvatska usporediva s Belgijom, te da u Hrvatskoj nisu detektirali desni populizam. Detektirali su lijevi, centristički, moralistički, poduzetnički i nacionalistički, ali ne i desni populizam. Mnoge će vjerojatno iznenaditi to što Most (istina na temelju istraživanja provedenog 2015. godine, u vremenu od kampanje za parlamentarne izbore pa do konstituiranja Sabora) nisu svrstali u populističku organizaciju već su ga više okarakterizirali kao graničan slučaj antiestablišmentske reformske stranke.

Za domaćeg će čitatelja revnosnog pratitelja političkih zbivanja vjerojatno najinteresantniji dio knjige biti onaj u kojem su obrađeni rezultati triju istraživanja. Prvim su istraživanjem obuhvaćena 192 intervjua desetero političara (Milan Bandić, Nikica Gabrić, Ivan Grubišić, Željko Kerum, Dragutin Lesar, Ruža Tomašić, Zoran Milanović, Tomislav Karamarko, Vesna Pusić i Ivo Josipović) u razdoblju od lokalnih izbora 2009. do lokalnih izbora 2013. godine. Ispitivan je niz parametara poput pozivanja na narod (pozitivno, neutralno, negativno), antielitistički stavovi, procjena pripadanja krugu profesionalnih političara, detektiranje »opasnog drugog« u očima pojedinog političara. Četvorica političara - Grubišić, Ke-

rum, Bandić i Lesar - detektirani su kao populistici i to Grubišić i Kerum kao jaki, a Bandić i Lesar kao slabi populistici. Grubišić i Kerum najčešće su glorificirali narod, iskazivali snažan prezir prema političkoj eliti, odbijali se identificirati kao profesionalni političari, a zbog onoga što je govorio Grubišića su svrstali u moralističke populiste. Bandić je često glorificirao narod, ali ostali indikatori populizma su kod njega slabo prisutni. Čovjek je ipak svjestan toga da je profesionalni političar te da ne može biti antiestablišmentski orijentiran zbog čega su njega svrstali na granicu između pravog populista i političara matice. Lesara je među populiste odveo njegov sustavni antielitizam i kritika financijskih elita.

Sinčić i Kujundžić populistici

Drugo istraživanje analiziralo je prisutnost i narav populističkih elemenata u predsjedničkoj kampanji 2014. i početkom 2015. godine, a kod kandidata su mjereni isti parametri kao i u prvom istraživanju. Prema tim parametrima Šalaj i Grbeša lako su svrstali

Doista je šteta, kada su već odlučili posvetiti jedan odjeljak Donaldu Trumpu da su ga obradili tako površno, jedva i skicirajući taj politički fenomen

Ivana Vilibora Sinčića i Milana Kujundžića među populiste, ali rezultati dobiveni za dvoje glavnih kandidata Ivu Josipovića i Kolindu Grabar-Kitarović su donekle iznenađujući. Naime, Grabar-Kitarović je na temelju analiziranih intervjua bila najčvršća političarka matice na tim izborima, imala je daleko najmanje uklona prema bilo kojem parametru populizma i čvrsto se držala toga da je ona profesionalna političarka pluralizma, suzdržavala od apriorne kritike političke elite. Nasuprot njoj Josipović je otklizao prema populizmu i to posebno u dva parametra. Jedan je snažna kritika političkih elita (što je samo po sebi za predsjednika Republike paradoksalno; on je po definiciji politička elita, a valja se prisjetiti da je Josipovićev program bio zasnovan na ideji novog ustava što znači da osoba koja traži drugi mandat nastupa kao najžešći reformator iako se tako nešto očekuje od onoga koji tek pokušava biti izabran), a učestao je u svom vokabularu koristio prazne označitelje. Istina, njih je, poput »nove pravednosti«, koristio i u kampanji 2009./2010. godine.

Mesijanska dužnost Mosta

Treća studija posvećena je Mostu i zaključeno je da se može govoriti o umjerenom populizmu centrističkog oblika. Taj je umjereni populizam obilježen snažnim antielitizmom, ali tek povremeno (i potom tek sporadičnim) pozitivnim referiranjem na narod. Zaključeno je da je Most tada sebe doživljavao kao organizaciju koja ima mesijansku dužnost uspostave jedinstva, a naznačen je i svojevrsni bipolarni poremećaj te političke organizacije, od organizacije koja prije izbora nije htjela koalirati ni s kime, do stranke koja je odmah nakon izbora inzistirala na koalicijskoj s SDP-om i s HDZ-om.

Autori u knjizi daju i kratki pregled povijesti populizma, probleme definiranja samog pojma i pitanja je li riječ o ideologiji i je li ga uopće moguće definirati, razrađuju unutarnju strukturu napetost liberalno-demokratskog poretka koji su srazu liberalnog i demokratskog stvara preduvjete za nastanak populizma i ta su poglavlja knjige mnogo važnija za političko/politološko obrazovanje čitatelja. Daju i pregled populističkih političkih organizacija i pokreta po zemljama, a doista je šteta, kada su već odlučili posvetiti jedan odjeljak Donaldu Trumpu da su ga obradili tako površno, jedva i skicirajući taj politički fenomen.

